

## *Zvláštnosti organizace pořádkové služby v zamořených prostorech*

Major Vasil Pavlič, major Zdeněk Šnek

Vlivem pozemních jaderných úderů bude docházet k častému radioaktivnímu zamoření terénu na značných prostorech, které bude mít značný vliv na rozhodování velitele a často ovlivní bojovou činnost vojsk. Radiační situace ovlivní do značné míry přesuny vojsk a tím nakonec i plnění bojového úkolu.

Máme za to, že organizaci pořádkové služby, zejména v zamořených prostorech, jsme ještě nedořešili a někdy ji i podceňujeme.

Praktické zkušenosti ze cvičení ukazují, že zásady organizace přesunů a pořádkové služby podle návrhu Oper-51-2 již v plné míře neodpovídají současným podmínkám.

V současné době organizujeme pořádkovou službu za přesunu sice podle předpisu, ale starým systémem směrnic, pořádkových stanovišť, úseků, pořádkových prostorů a velíme pomocí sítě těchto orgánů.

Dosavadní způsob organizace a řízení přesunů vyžaduje značné úsilí štábů a ztěžuje jejich činnost za přesunu.

Při respektování doposud platných zásad narážíme při plánování přesunu svazku na nedostatek spojovacích prostředků a lidí. Například pro zabezpečení přesunu svazku po dvou osách na vzdálenost 250–300 km potřebujeme asi jeden motostřelecký prapor a obsluhy spojovacích prostředků.

Podstata přesunu však nespočívá jen na těchto okolnostech. Větší problém je v současné době zvládnout přesun po stránce velení, informovanosti o situaci na osách a v otázce ochrany lidí pořádkové a regulační služby před následky radioaktivního zamoření.

Po pozemních úderech vzniknou rozsáhlá zamoření s různým stupněm úrovně radiace na osách přesunů. Rozsáhlá zamoření budou nebezpečná nejenom pro přesunující se vojska, ale zejména pro orgány pořádkové a regulační služby. Podle předpisu musíme pořádkové orgány rozmístit na osy přesunu s určitým předstihem před zahájením přesunu. V době aktivování pořádkové služby nemusí být radiační situace složitá, ale vzápětí může dojít k zhoršení vlivem úderů i mimo vlastní pásmo přesunu. Pak budou příslušníci pořádkové služby vystaveni značnému nebezpečí, protože o nové radiační situaci budou velmi zřídka informováni. I když budou vybaveni dozimetrickými přístroji (těžko uskutečnitelné), musí silně zamořené prostory stejně opustit. V takovém případě pořádková služba nesplní úkol. Štáby musí vytvářet zálohu sil a prostředků, zabezpečit další přesun vojsk a zachránit značný počet osob, které jsou na osách přesunu vystaveny nebezpečí. Zdá se, že právě tato okolnost do značné míry ovlivní již vžitě zásady organizace přesunu pořádkové a regulační služby.

Druhou zápornou stránkou dosavadního systému organizace pořádkové služby a přesunu vcelku je **velení za přesunu**. Uplatňované zásady — velet pomocí

pořádkových orgánů — se při různých cvičeních neosvědčují (zejména v členitém terénu). Využívat telefonních pojití na ústřednách nebo zřizovat linkové spojení není vcelku reálné. Zůstává jediná možnost zabezpečovat velení dostatečným počtem rádiových nebo směrových stanic, a to často na úkor potřebné zálohy těchto prostředků.

Je též málo účelné zřizovat předsunuté velitelské stanoviště buď ve středu pásma přesunu nebo na jeho konci, tj. v novém prostoru soustředění. Zkušenosti ukazují, že tento prvek velení málokdy i při méně složité radiální situaci dokáže zabezpečit včas určité změny za přesunu, jakož i informovat vojska a štáby o hrozícím nebezpečí.

Zabezpečit přesun podle dnešních zásad na druhé straně znamená i tříštit síly a prostředky samotných štábů. Aby PVS bylo skutečně řídicím orgánem přesunu, vyčleňují se do této skupiny zpravidla důležití funkcionáři. Štáb svazku, kromě toho musí si vyčlenit další funkcionáře do funkcí správců pořádkových prostorů, správců pořádkových úseků, do kontrolních hlídek na regulační čáry, anebo do pohyblivých pořádkových hlídek.

Přesunuje-li se velitel s částí funkcionářů na nové VS, je pak štáb svazku roztržtěn po celém pásmu přesunu, což podstatně snižuje i operativnost štábu a jeho pohotovost jako celku pro řešení naléhavých úkolů za přesunu.

Jak je vidět, zásady uvedené v návrhu předpisu Oper-51-2 již neodpovídají v plné míře současným požadavkům a jsou těžko uskutečnitelné.

Názory některých autorů (VM r. 1961), aby velitelé jeli na čele proudů a vedli proudy, svědčí o tom, že skutečně berou v úvahu složitost radiální situace.

Podle našeho názoru není tento způsob řízení přesunu docela postačující. I za této situace bude třeba pořádkovou a regulační službu organizovat a k zabezpečení plynulosti přesunu bude nutné vytvořit i nějaký orgán.

Při radioaktivním zamoření terénu bude výhodné organizovat pořádkovou a regulační službu takto:

Pro řízení přesunu vyslat do čela proudů (na osy) tak zvanou **řídicí skupinu** přesunu např. v tomto složení: zástupce velitele anebo zástupce náčelníka operačního oddělení a jednoho důstojníka chemického oddělení, ženijního oddělení, radiální hlídku vybavenou dozimetrickými přístroji pro zjišťování skutečného stupně zamoření, a dále skupinu regulačnicků na dvou až třech vozidlech nosnosti 1,5 tuny (předpokládaný počet osob 20—25).

Možné prostředky skupiny: 1 GAZ, 1 rádiová stanice pro spojení s VS, popřípadě s PVS za přesunu a 1 spojka na motocyklu.

Řídicí skupina bude mít za úkol:

1. Vést útvary po určené ose podle grafikonu přesunu.
2. Zjišťovat skutečný stav radiální situace, jak vlastními prostředky, taktéž i od skupin radiálního průzkumu okresu nebo kraje, popřípadě i od orgánů krajské správy vojenské dopravy (KS VD).
3. Na základě vzniklé situace navrhnout nejvhodnější řešení přesunujícímu se štábu.
4. Podávat hlášení o všech změnách na osách přesunu vyvolaných různými situacemi nebo zásahy orgánů KS VD.
5. Podávat hlášení o stavu cest, zejména o nebezpečných úsecích.
6. Podle důležitosti a charakteru křížovatek a v závislosti na stupni zamoření jednotlivých prostorů organizovat regulační službu.

Úkolem radiační hlídky bude neustále sledovat stupeň zamoření a výsledek hlásit vedoucímu skupiny.

Regulační skupinu bude možné používat na důležitých křižovatkách, přejezdech, v nebezpečných úsecích a tam, kde regulačník neobdrží ozáření nad přípustnou normu (tj. za dobu asi půl hodiny).

Aby řídicí skupina mohla všechny úkoly plnit a zabezpečit hladký přesun útvarů, je jí třeba vysunout asi 10—15 km před čelo prvního proudu, tj. 30—45 minut dříve.

Uvádíme možný způsob organizace pořádkové služby při zmíněném způsobu řízení přesunu.

Řídicí skupina bude v závislosti na důležitosti určitého uzlu nebo podle povahy křižovatek, postupně zanechávat na ose přesunu jednotlivé regulačníky. U prvních z nich zůstane jedno vozidlo pro jejich svoz. Po příchodu čela prvního proudu zahájí se současně svoz regulačníků před tímto proudem. Po sesbírání první skupiny a dojetí k prvnímu regulačníku druhé skupiny, první skupina zvýšenou rychlostí se přesune za řídicí skupinou, aby po využití druhé skupiny mohla být použita znovu. Toto překračování se opakuje po celé ose přesunu.

Aby řídicí skupina nezůstala bez regulačníků, může si vytvořit např. 3 skupiny po 10 osobách, nebo zvýšit počet osob ve skupině a k dopravě použít V3S. Tento způsob zabezpečuje, že regulačník je, vzhledem ke krátké době (asi půl hodiny) od vysazení do příchodu prvního proudu, schopen regulovat přesun i v místě s vyšším stupněm zamoření.

Další regulaci by si mohly zabezpečit jednotlivé proudy samy, a to dvojím způsobem:

— **první způsob** - předcházející útvar je povinen zavádět (nebo regulovat) za ním jedoucí proud pohyblivými pořádkovými hlídkami. Po příchodu prvního proudu k regulačníkovi (z regulační skupiny) ponechá velitel proudu vlastní pořádkovou hlídku (nebo pohyblivého regulačníka) až do příchodu dalšího proudu, která předá povinnost dalšímu proudu atd. Nevýhoda je v tom, že ponechaný regulačník se musí vrátit 5—7 km (tj. délka svého proudu + délka mezery a také vzdálenost, kterou proud urazí do doby návratu na čelo proudu).

— **druhý způsob** - tzv. samonavádění - je výhodnější. Spočívá v tom, že každý pochodový proud (mimo prvního) vyše si na zád' předcházejícího proudu jednu pohyblivou hlídku (nejlépe důstojníka). Při procházení určitou křižovatkou nebo místem, kde by jeho proud mohl změnit osu, zůstane na tomto místě do té doby, pokud nezavede vlastní pochodový proud na správný směr. Po upozornění na některá důležitá opatření dojde zase na zád' předcházejícího proudu. Tato činnost se stále opakuje. Pro tento úkol bude třeba vyčleňovat důstojníky, kteří již mají praktické zkušenosti z přesunu a v orientaci. Výhoda je v tom, že regulačník (zaváděč) se pohybuje jenom v mezeře mezi proudy tj. 2—3 km. Tato vzdálenost může být zkrácena ještě tím, že před proudem se může pohybovat další hlídka, např. spojka na motocyklu. To bude výhodné zejména v noci, kdy je možnost změny osy pravděpodobnější.

Doposud jsme se zmiňovali jenom o regulační službě a méně již o pořádkové. Pro používání těchto pojmů vycházíme z toho, že pořádek na osách přesunu může zpravidla provádět ten, kdo přesunu rozumí, zná cíl přesunu a zásady přesunu, zná zámysl velitele apod. Regulačník je prakticky pouze směrnik, neboť skutečně jenom ukazuje směr.

Jsme toho názoru, že pořádkových důstojnických pohyblivých hlídek doposud velmi málo využíváme. Při výše uvedeném způsobu organizace regulační a pořádkové služby může být síť pořádkových orgánů organizována takto:

**Jednu skupinu** by tvořily jedna až dvě pohyblivé dvojice anebo dva jednotlivci, kteří by skutečně dohlíželi na pořádek na ose přesunu, tj. na dodržování vzdáleností, na maskovací kázeň, na dodržování grafikonu přesunu při krátkých zastávkách, nebo na plánovaných regulačních čarách, na dodržování opatření při přechodu zamořenými prostory apod. Tyto pohyblivé pořádkové hlídky by mohly (jako dosud správci pořádkových úseků) informovat přesunující se štáb o stavu přesunu. Musely by však být vybaveny rádiovými stanicemi typu VKV (R-105, R-108 apod.). Vzhledem ke své pohyblivosti, možnosti volného pohybu a znalosti místa velitelského stanoviště za přesunu mohou volit takové místo, aby řídicí stanice jejich signál zachytila.

Při použití dvou dvojic - jedna by z nich sledovala první útvary a druhá další útvary na ose přesunu. Rádiové stanice mohou být současně jedna druhé prakticky retranslační stanicí. Obdobně vybavené skupiny by mohly být vyčleněny i na druhou osu.

**Druhou skupinu** pořádkových orgánů by tvořili důstojníci štábu na pevně stanovených místech, zejména při křížení os jinými útvary, na velmi nebezpečných místech nebo na čáře rozchodišť, kde by byly již dříve vysunuty s potřebným počtem průvodců. Takto organizovaná pořádková služba důstojníky štábů svazků (nebo útvarů) by plně postačovala pro udržení pořádku na osách přesunu a pro zabezpečení informovanosti štábů o stavu útvarů na osách přesunu. Tyto pořádkové skupiny by tvořily naprosto samostatné skupiny a proto by bylo výhodné, aby byly vybaveny dozimetrickými přístroji.

Při tomto způsobu organizace pořádkové a regulační služby změnil by se a do určité míry (zjednodušil) i obsah plánu přesunu a rozsah práce skupiny určené pro řízení přesunu. Plán přesunu by v takovém případě mohl obsahovat:

- zakreslené osy přesunu;
- vyznačená výchozí místa a regulační čáry s časem průchodu;
- stanoviště stojících pohyblivých pořádkových hlídek;
- složení skupiny pro řízení přesunu a vyčleněné prostředky;
- údaje týkající se zabezpečení některých důležitých míst, objektů, přechodů přes vodní toky apod.;
- frekvenci pro spojení s velitelským stanovištěm nebo se stojícími (pohyblivými) pořádkovými hlídkami štábu;
- údaje o určitých časových omezeních v některých úsecích;
- pohotovost k zahájení a ukončení přesunu a schéma pochodové sestavy svazků (útvarů).

Jiné údaje jako např. prostory pro vyvádění zasažených osob a techniky není reálné podle našeho názoru zakreslovat. Při plánování přesunu není totiž možné reálně předvídat, že právě v těchto prostorech bude nejnižší stupeň zamoření. Tyto prostory se stejně určují v případě napadení podle situace tj. s přihlédnutím na to, aby již zasažené osoby nebyly vyvedeny právě do zamořených prostorů.

Skupina pro řízení přesunu při zpracování plánu přesunu by měla za povinnost

jíž předem podle mapy určit předpokládaná stanoviště směrníků (regulačníků), co by bylo současně základem pro stanovení nebo vyčlenění určitého počtu regulačníků a dopravních prostředků pro regulační skupinu. Kromě toho by tato skupina musela z plánu přesunu si dále poznamenat rychlost přesunu, doby krátkých a velkých zastávek, čas průchodu jednotlivých proudů popřípadě známá stanoviště okresních radiačních stanic a teritoriálních radiačních hlídek apod. Orgány pohyblivých pořádkových hlídek by si musely rovněž předem poznamenat dobu přesunu, zejména VS a PVS pro předkládání hlášení a také doby průchodu jednotlivých útvarů ŘC pro zabezpečování plynulosti přesunu a pořádku podle grafikonu přesunu.

### **Spojení a velení v systému pořádkové služby**

Dosavadní způsob spojení a velení v systému pořádkové a regulační služby nejen že vyžaduje značný počet spojovacích prostředků a obsluh, ale v podstatě ani nezabezpečuje spolehlivou informovanost o situaci na osách přesunu. Naproti tomu navrhovaný způsob regulační a pořádkové služby ve značné míře snižuje potřebu spojovacích prostředků a současně lépe zabezpečí i pravidelnější informovanost přesunujících se štábů. V podstatě by šlo o toto rozmístění rádiových stanic typu ASTRA se zesilovačem:

- jedna rádiová stanice pro řídicí skupinu přesunu pro zabezpečení spojení s VS štábu na přesunu;

- 2 — 3 rádiové stanice pro 2 — 3 pohyblivé pořádkové hlídky na osách přesunu;

- 1 — 2 rádiové stanice pro stojící pořádkové hlídky ve zvlášť zájmových prostorech, na důležitých regulačních místech nebo rozchodištích. Poslední z těchto stanic budou využívány velmi zřídka.

Všechny stanice by byly v jedné rádiové síti, tj. síti štábu na přesunu. Řídicí stanice (u štábu) by během přesunu jenom přijímala a potvrzovala vysílané signály od všech stanic. Od řídicí skupiny zprávy o radiačním zamoření a o situaci na ose přesunu a od pořádkových hlídek zprávy o průběhu přesunu útvarů a o době přechodu na jednotlivých regulačních čarách apod. Aby štáb divize mohl získat přehled i o situaci na druhé ose, může tento úkol zabezpečovat jedna z pohyblivých pořádkových hlídek v síti štábu z takových míst, kde bude záruka, že řídicí stanice signál přijme.

Při použití rádia za přesunu nebudou nutná zvláštní opatření, poněvadž se jedná o stanice VKV. Kromě toho pro utajení hovorů a urychlení hlášení musely by si štáby předem zhotovit praktické a krátké tabulky signálů.

### **Z á v ě r**

Svým příspěvkem jsme chtěli poukázat právě na otázky, které nejsou ještě plně dořešeny a jsou dosud opomíjeny v práci štábů i v praktické činnosti vojsk. V této souvislosti není dosud plně docenována radiační situace, která je často potlačována na úkor taktických úkolů. Projevuje se to jak při samotném zpracování cvičení autory, tak ještě ve větší míře při praktických cvičeních. Bude správné, aby se k našim návrhům vyjádřili zejména ti, kteří mají v této oblasti praktické zkušenosti.